

Številka: U-I-95/17-5
Up-505/17-5
Datum: 4. 7. 2019

SKLEP

Ustavno sodišče je v postopkih za preizkus pobude in ustavne pritožbe družbe DNEVNIK, d. d., Ljubljana, ki jo zastopa Odvetniška pisarna Žibret, d. o. o., Ljubljana, na seji 4. julija 2019

sklenilo:

- 1. Pobuda za začetek postopka za oceno ustavnosti 4. člena, drugega odstavka 11. člena in 16. člena Zakona o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 42/02 in 103/07), 4. člena, drugega odstavka 13. člena in 18. člena Zakona o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 21/13, 78/13 – popr. in 52/16) ter prvega odstavka 69. člena Zakona o visokem šolstvu (Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 109/12, 85/14, 75/16 in 65/17) se zavrne.**
- 2. Ustavna pritožba zoper sodbo Vrhovnega sodišča št. VIII Ips 238/2016 z dne 21. 3. 2017 v zvezi s sodbo Višjega delovnega in socialnega sodišča št. Pdp 963/2015 z dne 26. 5. 2016 in sodbo Delovnega in socialnega sodišča v Ljubljani št. I Pd 1002/2014 z dne 13. 7. 2015 se ne sprejme.**

OBRAZLOŽITEV

A.

1. Pobudnica izpodbija 4. člen Zakona o delovnih razmerjih (nadaljevanju ZDR) in 4. člen Zakona o delovnih razmerjih (v nadaljevanju ZDR-1), ki vsebujeta definicijo delovnega razmerja, drugi odstavek 11. člena ZDR in drugi odstavek 13. člena ZDR-1, ki prepovedujeta opravljanje dela na podlagi pogodb civilnega prava, če obstajajo elementi delovnega razmerja, ter 16. člen ZDR in 18. člen ZDR-1, ki določata domnevo obstoja delovnega razmerja. Izpodbija tudi prvi odstavek 69. člena Zakona o visokem šolstvu (v nadaljevanju ZVis), ki določa, da imajo študenti ne glede na to, ali se študij izvaja kot redni ali izredni, pravico do zdravstvenega varstva in drugih ugodnosti ter pravic (na

primer prehrana, prevozi, štipendiranje) v skladu s posebnimi predpisi, če niso v delovnem razmerju ali ne opravljajo samostojne registrirane dejavnosti, niso vpisani v evidenco brezposelnih oseb pri pristojnem organu oziroma niso poslovodne osebe gospodarskih družb ali direktorji zasebnih zavodov, vendar najdlje za čas trajanja enega študijskega programa na posamezni stopnji.

2. Pobudnica zatrjuje, da zakonska ureditev domneve obstoja delovnega razmerja v nasprotju z voljo obeh pogodbenih strank za nazaj omogoča prisilno vzpostavitev delovnega razmerja s priznanjem vseh pravic iz tega razmerja, kar je v nasprotju z načelom pravne varnosti (2. člen Ustave), 6. členom Mednarodnega pakta o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah (Uradni list SFRJ, MP, št. 7/71, in Uradni list RS, št. 35/92, MP, št. 9/92 – MPESKP), 4. členom Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Uradni list RS, št. 33/94, MP, št. 7/94 – v nadaljevanju EKČP) ter 4. in 5. členom Konvencije Mednarodne organizacije dela št. 29 o prisilnem ali obveznem delu (Uradni list FLRJ, MP, št. 3/61, in Akt o notifikaciji nasledstva, Uradni list RS, št. 54/92, MP, št. 15/92), ki prepovedujejo prisilno ali obvezno delo. Temeljila naj bi na Priporočilu Mednarodne organizacije dela št. 198 o delovnem razmerju, ki naj ne bi bilo pravno zavezujoče in naj ne bi bilo objavljeno. Zato naj bi bila v neskladju z 2. in 154. členom Ustave.

3. Izpodbijane določbe naj bi bile v neskladju s 74. členom Ustave, ker naj bi delodajalcu delno odvzemale poslovno sposobnost s prepovedjo izražanja volje glede načina in obsega sodelovanja oziroma glede vzpostavitve delovnega razmerja brez volje in potrebe. Iz istega razloga naj bi bile izpodbijane določbe tudi v neskladju s pravico do zasebne lastnine iz 33. člena Ustave, saj naj bi gospodarskim subjektom omejevale svobodno razpolaganje s svojim premoženjem in to celo za nazaj. Prav tako naj bi bile v neskladju s 67. členom Ustave, saj naj bi določale samo pogoje, da gospodarski subjekt izgubi svojo zasebno lastnino, upošteva zgolj socialno funkcijo lastnine. V neskladju z načelom pravne varnosti iz 2. člena Ustave pa naj bi bile zato, ker naj delodajalec nikoli ne bi mogel vedeti, kdaj bo sporazumno dogovorjeno pravno razmerje (npr. avtorska pogodba) preraslo v delovno razmerje in to za nazaj. Šlo naj bi za protiustavno situacijo, saj naj ne bi bilo pravne varnosti, določnosti in sorazmernosti, ker naj bi gospodarske družbe nosile vse rizike tega civilnega sodelovanja, oseba, ki je tudi sodelovala v tej domnevni nezakonitosti, pa naj bi prejela "nagrado".

4. Pobudnica navaja tudi, da izpodbijane določbe kršijo 49. člen Ustave in 1. člen Konvencije Mednarodne organizacije dela št. 111 o diskriminaciji pri zaposlovanju in poklicih (Uradni list FLRJ, MP, št. 3/61, in Akt o notifikaciji nasledstva, Uradni list RS, št. 54/92, MP, št. 15/92), ki določata obveznost objave prostega delovnega mesta. Z dejansko priznanim delovnim razmerjem naj bi delavec prejel zaposlitev brez objave prostega delovnega mesta in brez izvršitve obveznega zdravstvenega pregleda. Kršitev 49. člena Ustave naj bi bila podana tudi zato, ker naj bi bila gospodarski družbi odvzeta pravica do svobodne izbire zaposlitve.

5. Pobudnica zatrjuje tudi neskladje izpodbijanih določb s svobodo izražanja iz 39. člena Ustave, ki ji zagotavlja, da lahko svobodno izdaja medij, oblikuje njegovo programsko zasnovo in se svobodno odloča tudi o tem, s katerimi avtorji (novinarji) bo sodelovala. Prisilna zaposlitev naj bi izdajateljem medija to pravico kršila in naj bi presegala dopustno omejitev te pravice iz 10. člena EKČP.

6. Izpodbijane določbe naj bi bile tudi v nasprotju 3. členom (prosto urejanje obligacijskih razmerij), 5. členom (načelo vestnosti in poštenja), 8. členom (načelo enake vrednosti dajatev) in 9. členom (dolžnost izpolnitve obveznosti) Obligacijskega zakonika (Uradni list RS, št. 97/07 – uradno prečiščeno besedilo in 20/18 – OZ). Pobudnica zatrjuje tudi neskladje izpodbijanih določb z določbami Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz invalidskega in pokojninskega zavarovanja (Uradni list RS, št. 111/13 in 97/14 – v nadaljevanju ZMEPIZ-1) v zvezi z 8. členom Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 109/06 – uradno prečiščeno besedilo – ZPIZ-1) oziroma 18. členom Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 96/12, 39/13, 44/14, 102/15, 23/17, 40/17, 65/17 in 28/19 – ZPIZ-2). Meni, da ni mogoče za isto obdobje prejemati bruto pravic po različnih pravnih podlagah. S tem naj bi prihajalo do kršitev 80., 81. in 83. člena ZMEPIZ-1 in tudi do kršitev 69. člena ZVis, ki izključuje delovno razmerje in status študenta. Ugotovitev, da elementi delovnega razmerja "izničijo" že druge izkoriščene pravice, naj bi bila nepravilna, saj naj bi v sistemu pravic in obveznosti povzročala prevlado ene pravice nad drugimi, kar naj bi bilo v nasprotju z načelom sorazmernosti. Taka ureditev naj bi bila tudi v neskladju z načelom pravne države in pravne varnosti (2. člen Ustave) ter tudi s 57. in 146. členom Ustave, ker naj bi kršila načelo enotnega sistema visokošolskega šolstva oziroma študija, za katerega zagotavlja sredstva država.

7. Priznanje pravic iz zavarovanja za nazaj, čeprav jih je posameznik že izčrpal na drugi pravni podlagi za isto obdobje, naj bi pomenilo, da je takšna oseba pozitivno privilegirana, ker naj bi prejela bruto obseg pravic in nikakršnih obveznosti iz delovnega razmerja, čeprav naj bi za isto obdobje že izkoristila bruto obseg pravic iz statusa študenta (ali iz druge pravne podlage), pri čemer naj ne bi imela nikakršnih obveznosti, ker naj bi jih plačala Republika Slovenija. Izpodbijane določbe naj bi bile tako tudi v nasprotju s 50. in 51. členom Ustave ter 23., 61. in 62. členom Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (Uradni list RS, št. 72/06 – uradno prečiščeno besedilo, 91/07, 76/08, 87/11, 91/13 in 36/19 – ZZVZZ), saj naj bi bilo porušeno načelo, da se s plačevanjem prispevkov zagotavlja zdravstveno zavarovanje in s plačevanjem dopolnilnega zavarovanja plačuje razlika zdravstvenih storitev, ki ni krita z obveznim zavarovanjem, če je oseba v delovnem razmerju.

8. Izpodbijane določbe naj bi bile tudi v neskladju s 14. členom Ustave, saj naj bi bili delavci, ki naknadno pridobijo dejansko delovno razmerje, pozitivno privilegirani v primerjavi z delavci, ki sklenejo delovno razmerje s pogodbo o zaposlitvi. Zgolj za slednje namreč veljajo pravila o obveznosti objave delovnega mesta, prijave na prosto delovno mesto, izvršitve predhodnega zdravstvenega pregleda, izpolnjevanje pogojev za zasedbo

delovnega mesta ter izpolnjevanje pogodbenih in drugih obveznosti iz delovnega razmerja. Kršitev 14. člena Ustave naj bi bila podana tudi s tem, ko naj bi oseba svoje isto obdobje unovčila dvakrat, enkrat pri delodajalcu v obliki delovnega razmerja, drugič pri Republiki Sloveniji oziroma univerzi kot študent z brezplačnim študijem, pri Zavodu za zdravstveno zavarovanje v obliki brezplačnega zdravljenja oziroma z uporabo drugih zavarovalnih podlag v času avtorskega sodelovanja itd.

9. Pobudnica vloga tudi ustavno pritožbo, s katero izpodbija sodbo Vrhovnega sodišča o zavrnitvi revizije zoper sodbo sodišča druge stopnje, s katero je bila zavrnjena pritožba zoper sodbo sodišča prve stopnje. Sodišče prve stopnje je ugotovilo, da je bila tožnica v delovnem razmerju pri toženi stranki (pritožnici) od 1. 10. 2011 in da ji je pogodba o zaposlitvi 16. 8. 2013 nezakonito prenehala, zavrnilo pa je, kar je tožnica zahtevala drugače, to je ugotovitev obstoja delovnega razmerja za nedoločen čas. Ugotovilo je, da je delovno razmerje tožnice pri toženi stranki trajalo do 26. 2. 2015; pogodbo o zaposlitvi je sodno razvezalo na dan 26. 2. 2015. Toženi stranki je naložilo, da tožnici za sporno obdobje vzpostavi delovno razmerje in ji za ta čas v ustrezne evidence vpiše delovno dobo, da neto plačila za čas od 1. 10. 2011 do 31. 7. 2013 obračuna in odvede davke in prispevke, ki se plačujejo od plač, ter ji obračuna in plača razliko v plači glede na pripadajočo mesečno plačo v višini 1.514,63 EUR bruto. Za čas od 1. 8. 2013 do 26. 2. 2015 je toženi stranki naložilo, da tožnici obračuna mesečno nadomestilo plače v višini 1.514,63 EUR bruto, od tega zneska plača davke in prispevke ter tožnici plača neto nadomestilo plače z zakonskimi zamudnimi obrestmi. Toženi stranki je naložilo, da tožnici obračuna denarno povračilo v višini 1.414,36 EUR. Zavrnilo je, kar je tožnica zahtevala več oziroma drugače. Zahtevku je ugodilo na podlagi ugotovitve, da je tožnica delo za toženo stranko sicer opravljala na podlagi napotnic študentskega servisa in avtorske pogodbe, vendar so bili podani vsi elementi delovnega razmerja iz 4. člena ZDR oziroma 4. člena ZDR-1, takšno dejansko delovno razmerje pa je tožnici nezakonito prenehalo.

B.

10. Po drugem odstavku 26. člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 64/07 – uradno prečiščeno besedilo in 109/12 – v nadaljevanju ZUstS) Ustavno sodišče pobudo zavrne, če od odločitve ni pričakovati rešitve pomembnega pravnega vprašanja. Ko gre za oceno ustavnosti zakona oziroma oceno ustavnosti ali zakonitosti podzakonskega predpisa, sprejme pobudo za začetek takega postopka Ustavno sodišče torej le tedaj, če bo lahko na njeni podlagi odločilo o pomembnem ustavnopravnem vprašanju. Pomembno ustavnopravno vprašanje, kadar se pobuda vloga hkrati z ustavno pritožbo, pa je lahko samo tisto, ki je odločilno za sprejem ustavne pritožbe v obravnavo. Po oceni Ustavnega sodišča ta pobuda ne odpira pomembnih ustavnopravnih vprašanj, zato jo je Ustavno sodišče zavrnilo (1. točka izreka).

11. Ustavno sodišče ustavne pritožbe ni sprejelo v obravnavo, ker niso izpolnjeni pogoji iz drugega odstavka 55.b člena ZUstS (2. točka izreka).

C.

12. Ustavno sodišče je sprejelo ta sklep na podlagi drugega odstavka 26. člena in drugega odstavka 55.b člena ZUstS v sestavi: predsednik dr. Rajko Knez ter sodnice in sodniki dr. Matej Accetto, dr. Dunja Jadek Pensa, DDr. Klemen Jaklič, dr. Etelka Korpič – Horvat, dr. Špelca Mežnar, dr. Marijan Pavčnik, Marko Šorli in dr. Katja Šugman Stubbs. Sklep je sprejelo soglasno.

dr. Rajko Knez
Predsednik